

Um býttisliga skrivning um uttanríkismál

Her nakrar viðmerkingar til grein hjá Paula Ellefsen, lögmanni í Dimmalætting 8. mars. Pauli Ellefsen roynir í hesi grein at bagatelisera og burturforklára alt tað, sum er komið fram m.a. í Sosialinum viðvíkjandi fiskiveiðisáttmálanum millum Noreg og Føroyar.

Hann sigur m.a. at talan er um ein ungan blaðmann (hann meinir nokk óroyndan), sum ikki hevur sett seg inn í málið viðvíkjandi rækjunum við Svalbard og ei heldur dugur at skilja týðningarmikið frá tí, sum ongan týðning hevur. Hann biður at enda blaðmenn lata vera við at skriva so nógv býtt um uttanríkismál.

Eg kann bert stutt siga, at eg havi fingist við blaðútbúgving og blaðmannarbeiði seinastu 10 árin og havi hesa tíð roynt at skrivað sakliga, litið polemiserandi og partapolitiskt óheft. Sjálvsagt eftir førinum.

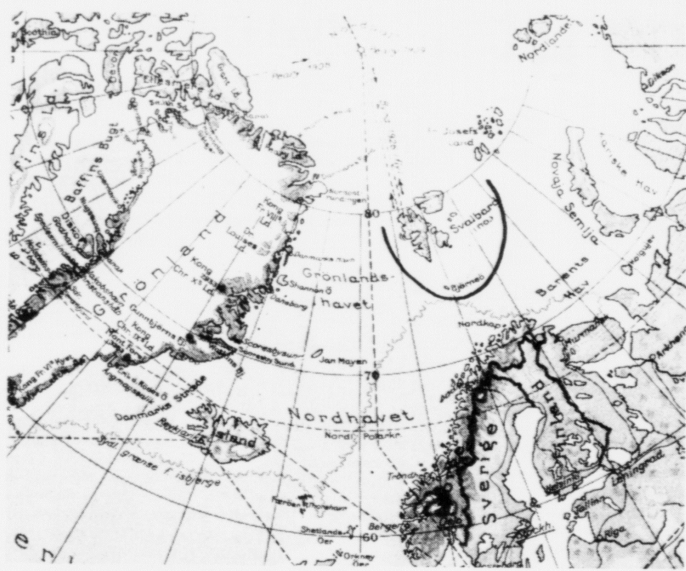
Meti tað hava stóran týðning, at almenningurin fær so nógv upplýsingar um flest øll mál, sum til ber, eisini um fiskiveiðisáttmálar millum Føroya og onnur lond. Fyri tað at okkara lögmaður hevur gjørt eina avtalu við norðmenn eftir bert tveimum døgum, er tað ikki vist, at henda avtala tænar fjøldini av Føroya fólki best.

Tá talan er um framtíðarmøguleikar hjá okkara fiskimonnum haldi eg tað hevur alstóran týðning at fylgja við m.a. í tí politiska spæli, ið fer fram aftan tjald.

Lat meg beinanvegin siga, at tað eri ikki eg ella Sosialurin, sum hava »upptunnið«, at seinasti áttmálin millum Føroyar og Noreg er eitt prógv um politiskt óhegni og ódugaskap. Tað hava rækjuveidumenn vist á, síðani lögmaður skrivað undir áttmálan í Keypmannahavn 22. desember í fjór.

Men blaðið helt so hetta mál hava so stóran almenning áhuga, at vit byrjaðu at »bor« í tí. Og mangt áhugavert er komið fram — hóast Pauli Ellefsen nevnr tað býtt og uttan veruligan týðning. Tað verða so hansara orð. Veruleikan kann hann so ikki reingja, og ein part av hesum veruleika finna vit í teimum mongu spaltunum, sum lögmaður spottandi sigur hava staðið í Sosialinum um hetta mál.

So harra lögmaður og háttvirdi samráðingarleiðari, talan er ikki um ungar og býttar blaðmenn, men harafurtímóti um sjálv-

søgd rættindi hjá føroyskum fiskimonnum og leiklut politiska leiðara Føroya í hesum sambandi. Tað er útfrá hesum vit skulu tosa og meta um, hvat nú er rætt og ikki.

Nú tá lögmaður dattar sær at svara hesi skrivning og brúkar besta pláss í Dimmalætting til endamálið, so man hetta helst vera tí, at lögmaður veit, hvussu álvarsligt hetta mál er. Og tí er tað eisini gott, at hann nú er við at halda liv í hesum kjaki. Bert tá kunnu vit fáa fram sannindi og ósannindi, veruleikar og skeivleikar. Tá kunnu fólk so sjálvi meta um, hvat nú er rætt og hvat er skeivt í hesum.

Tað er eisini greitt, at hesin spurningurin hevur ikki bert tíðindaligan týðning, men eisini samfelagsligan júst nú, tí áttmálin millum Noreg og Føroyar er enn ikki samtyktur í løgtinginum. Hann er bert undirskrivaður av lögmanni og fyrbils góðkendur í marknaðarnevndini.

Haraftrat kemur, at norðmenn — við at økja um sitt virksemi — hava brotið fortreytirnar sum gjørdur, at Pauli Ellefsen og aðrir gingu við til avmarkingar í rækjuveiduni. Ein avmarking, sum eingin onnur tjóð hevur álagað sær sjálvum — frívilgja — uttan Føroyar. Gongdin í málinum er stutt henda:

Lögmaður undirskriver 22. desember sínámillum fiskiveiðisáttmála millum Føroyar og Noreg. Norðmenn krevja, at føroyingar avmarka veiðuna av rækjum við Svalbard. Føroyingar góðtaka hetta krav.

Áttmálin er so fyri í marknaðarnevndini, har

samgongumenn ikki eru samdir um áttmálan, og har andstöðan sigur seg ikki kunna góðtaka hesar avmarkingar í rækjuveiduni, tí talan er um altjóða sjógv, har Noreg ikki hevur rætt til at gera krav galdandi, uttan talan er um visindaligar prógvaðar orsøkir fyri hesum skerjingum. Og so mugu øll londini ið veiða, avmarka seg.

Ein meiriluti í marknaðarnevndini samtykkir tó áttmálan, sum so seinni verður lagdur fyrri tingið til umrøðu. Síðani fer hann aftur í marknaðarnevndina. (Nú er hann so lagdur aftur fyrri tingið til endaliga viðgerð).

Nú koma so mótmælini. Rækjumenn eru í óðini. Siga at løgtingið eigur ikki at góðtaka áttmálan, tí hann steðgar øllum útviklingi hjá okkara rækjuflota í Svalbardøkinum í framtíðini. Felagið Rækjuskip sendir skriv til løgtingið, har tað m.a. sigur, at krøvini hjá norðmonnum eru órættvis, og at løgtingið eigur ikki at samtykkja áttmálan, men taka upp aftur samráðingardag við norðmenn.

Sosialurin tekur hetta málið til meiri nágreiniliga viðgerð við at seta landsstýrinum, norskum samráðingarmonnum, norskum juristum og øðrum spurningar.

Tað, sum kemur burtur úr hesum, eru so tær mongu greinirnar í Sosialinum í januar, februar og mar mánað. Her kemur mangt áhugavert fram. Nógvir av hesum upplýsingum eru við til at geva okkum eina meiri fjølbroytta mynd av spurninginum.

M.a.: at landsstýrið hevur skrivað undir átt-

mála har tað stendur at føroysk rækjuveiða skal avmarkast í »fiskeværnsonen«, sum fevnir um økið frá 4 og út til 200 fjórðingar kring Svalbard.

Men í sínum viðmerkingum til áttmálan, sum verður lagdur fyrri tingið og harvið kunngjørt almenninginum, verður skrivað, at talan er um alt Svalbardøkið. »Hesa finessuna« sigur landsstýrið seg fyrst ikki hava hugsað um, men visir so kortini á, at landsstýrið skilur áttmálan soleiðis, at hann fevnir um alt økið kring Svalbard, tað vil siga bæði territori-alsjógv, sum kemur undir svalbardtraktatuna og økið uttan fyrri, sum ósemja annars er um, antin tað er ein nattúrlig leingjan av sjóøkinum ella tað er norsk fiskarisona, tí hetta liggur á norska landgrunninum.

Eitt er tað ein leggur í bilag enn ein ferðaseðil og komið heimaftur fyrri at samráðast við vinnuna og politikarar bæði í samgongu og andstöðu — fyrri at fáa nokur góð ráð. Síðani kundi hann farið aftur til Keypmannahavnar at tikið upp eitt nýtt samráðingarmál. Tá hevði hann helst havt upplýsingar, sum kundu verið brúktir til okkara fyrri-mun, so sum, at tað longu vóru ætlanir um at byggja út rækjuflotan, og at vit ikki hildu tað vera rætt at góðtaka, at hámarkstalið 9 skip varð sett. Hetta sýnir, at landsstýrið ikki eins og vinnan hevur kunnað ímynda sær, at vaksa um rækjuflotan aftur.

Tað, sum var áhugavert í hesi finessu ella gloppi í okkara tulkning av áttmálanum var so tað, at bæði rækjumenn og onnur við fingur ta fatan at talan er um avmarkingar á øllum svalbardøkinum.

Ikki fyrr enn vit her í Sosialinum gera vart við hetta, viðgongur lands-

stýrið, at legalt sæð kunnu føroysk rækjuskip uttan avmarking fiska innanfyri 4 fjórðingar, men landsstýrið heldur hetta vera óllokt.

Við øðrum orðum hevur landsstýrið roynt at dylja, at áttmálin í veruleikanum bert fevnir um fiskiverjusununa. Hesa skrivning kallar Pauli Ellefsen so týðningarleysa og býtta.

Tá rækjumenn halda, at landsstýrið hevur gjørt ein so ringan áttmála og órættvisan, so var tað kanska uppá sitt pláss at teir vistu, at øll skipini hava loyvi at fiska innanfyri 4 fjórðingar istaðin fyrri at hesi skip skulu liggja fyrri teym heima í Føroyum. Arið er ungt enn, so hetta fer helst at koma fram aftur í kjakinum, tá summarið nærkast og tá øll 9 rækjuskipini vilja sleppa til Svalbard at fiska.

Við øðrum orðum hava øll tey føroysku rækjuskipini loyvi til at fiska innanfyri 4 fjórðingar við Svalbard samstundis. Tá er tað so upp til skipini, um tey vilja fylgja boðunum frá landsstýrinum, at hetta er óllokt at gera og sostatt liggja við bryggju heima — ella tey vilja fylgja tí skrivaða áttmálanum bókstavigla og fiska sambært hann.

Tað ber sjálvandi til at kjakast aftur og fram, um vit høvdu kunna fingið ein betri áttmála. Lögmaður visir á, at góðtøku teir ikki krøvini frá norðmonnum um at avmarka føroysku rækjuveiduna, so fingi vit als ongan áttmála. Her hevur so verið vist á, at kjakinum aftaná, at tað var skeivt av lögmanni at gera so skjótt av og næstan beinanvegin gagna við til tey norsku krøvini.

Lögmaður átti heldur at bilag enn ein ferðaseðil og komið heimaftur fyrri at samráðast við vinnuna og politikarar bæði í samgongu og andstöðu — fyrri at fáa nokur góð ráð. Síðani kundi hann farið aftur til Keypmannahavnar at tikið upp eitt nýtt samráðingarmál. Tá hevði hann helst havt upplýsingar, sum kundu verið brúktir til okkara fyrri-mun, so sum, at tað longu vóru ætlanir um at byggja út rækjuflotan, og at vit ikki hildu tað vera rætt at góðtaka, at hámarkstalið 9 skip varð sett. Hetta sýnir, at landsstýrið ikki eins og vinnan hevur kunnað ímynda sær, at vaksa um rækjuflotan aftur.

Tað er so eisini komið fram, aftaná at lögmaður undirskrivaði áttmálan, at rækjumenn als ikki

hava verið eftirspurdur. Her hevur landsstýrið so svarað, at teir tosaðu við onkran reiðara, men her hava so reiðarar og skiparar ferð aftaná ferð vist á, at hetta er ikki rætt. Teir vóru als ikki eftirspurdur.

Uttan at tað er neyðugt hjá einum blað at taka stóðu fyrri hesum ella hesum, so er tað greitt, at slíkir upplýsingar um samráðingarhættin hjá okkara fremstu politisku leiðarum, hava stóran almenning áhuga. Tí hava vit so eisini roynt at fylgt málinum upp.

Og niðurstøðan av hesum kann m.a. bliva: at her hevur ein valdur samráðingarleiðari misrøkt sínar embætisskyldur, tí hann ikki ynskti at seta seg betur inn í hesar spurningar, áðrenn hann góðtók krøv, sum kanska hava tikið móguleikan at útbýggja rækjuflotan aftur, frá okkum. Tað er greitt, at í slíkum álvarsmáli mugu okkara samráðingarmenn ikki hugsa partapolitiskt, men teir mugu hugsa um føroyska samfelagið í síni heild. Tað at koma heimaftur til Føroya frá so týðningarmiklum samráðingum eftir tveimum døgum og hava gingið við til krøv, ið raka ein stóran part av okkara fiskifólka, uttan so mikið sum at hava spurt teir menn, hetta rakur eftir, áðrenn tað gevur høvi til spurningin:

Umboðaði lögmaður bert samgonguna og vildi hann bert við at gera samráðingarnar lidnar eftir einans eitt umfar visa fólki, at hann nú hevði megnað at fingið ein áttmála eftir einum samráðingarmál — í mun til undanfarin landsstýri, sum gjørdur fleiri umfør!

Hesar spurningar og teir upplýsingar, sum eru komnir í ljósmála aftaná, at hasin áttmálin varð undirskrivaður, meti eg hava almennan áhuga og eisini hava týðning fyrri føroyska samfelagið.

Tá so lögmaður sigur, at altavgerandi spurningurin var, um vit høvdu rætt til at fiska hesar rækjur uttan at geva norðmonnum endurgjald, so er hetta ein sera áhuga-verdur pástandur. Serliga tá vit vita, at rækjurnar verða veiddar í altjóða sjógv, har norðmenn hava tikið sær eftirlits-rættin. Tvs. at teir kunnu krevja avmarkingar, um slíkar eru neyðugar fyrri at verja fiskastovnarnar.

Men tá talan er um altjóða øki, er tað burturvið at tosa um at skula lata endurgjald. Og so sigur lögmaður, at vit sluppu